

Tomaszewski, Eugeniusz

"Katalog rękopisów Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Sygnatury 1811-2148", Zbigniew Jabłoński, Alojzy Preissner, Wrocław 1962 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/3, 422-423

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Autor oparł te życiorysy „w znacznej mierze“ na materiale z „artykułów i notatek opublikowanych w prasie technicznej, poświęconych zmarłym inżynierom-działaczom społecznym, a częściowo opartym o informacje pochodzące od ich współpracowników i przyjaciół“. Starał się „podać informacje, które charakteryzują postawę społeczną opisywanych osób i ich udział w działalności SIMP“. Stwierdził przy tym, że „jubileusz pracy, jak również artykuły i notatki pośmiertne, są wyrazem zbyt bezpośredniego jeszcze stosunku uczuciowego współczesnych i brak im jest perspektywy czasu, co powoduje nieraz jednostronność oceny“ (s. 287).

Ta przemysłana i dojrzała ocena wartości biografii opartych na niepełnych materiałach spowodowała ostrożność formułowania wniosków. Jednak nagromadzony materiał stanowi bezsprzecznie kanwę do dalszych szerszych opracowań biograficznych.

Notatki biograficzne o sześćdziesięciu dwu działaczach rozdzielił autor na grupę 26 osób żyjących w latach 1800—1919, 9 osób z okresu międzywojennego i 27 osób z czasów Polski Ludowej. Każdorazowe podanie źródeł, na których oparto się przy opracowaniu biografii, ułatwia orientację w podstawowym materiale.

Ostatnim rozdziałem *Księgi* jest *Historia oddziałów SIMP i spis członków Stowarzyszenia*.

Dzieje oddziałów SIMP podano w rozbiciu na poszczególne ogniska terytorialne. Właściwa jednak ich historia sprowadza się do bardzo krótkich opisów działalności i rozwoju (podanych w objętości od połowy do dwu stronice druku). Pozostałe karty — to spisy imienne członków stowarzyszenia. W związku z tym nazwa rozdziału jest chyba ujęta na wyrost.

Mimo wskazanych tu niedociągnięć, *Księga SIMP* będzie niewątpliwie z zainteresowaniem wzięta do ręki przez każdego historyka techniki jako bogaty materiał do pogłębienia wiadomości o historii inżynierów i techników mechaników w Polsce.

Mieczysław Marczewski

Katalog rękopisów Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Sygnatury 1811—2148. Opracowali: Zbigniew Jabłoński i Alojzy Preissner. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk — Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1962, ss. XII + 317.

Zbyt małą ciągle liczbę wydawnictw pomocniczych do badań historycznych istotnie wzbogacił *Katalog rękopisów* krakowskiej biblioteki PAN. Katalog ten objął głównie materiały rękopiśmienne z XIX i początków XX w., m.in. cenne materiały do dziejów nauki polskiej, a mianowicie do biografii wielu uczonych i ludzi blisko związanych z nauką, np. Jerzego Samuela Bandtkiego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Józefa Muczkowskiego, Joachima Lelewela, Teodora Wierzbowskiego, Stefana Buszczyńskiego, Józefa Majera.

Katalog wymienił również materiały do dziejów niektórych instytucji naukowych, przede wszystkim krakowskich — np. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Biblioteki Jagiellońskiej, Akademii Umiejętności, a także pozakrakowskich — np. Uniwersytetu Warszawskiego czy Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz materiały do dziejów polskiego czasopiśmiennictwa naukowego.

Omawiane wydanie stanowi kontynuację katalogu Jana Czubka z 1906 r., który obejmował rękopisy opatrzone sygnaturami 1—1588, oraz opublikowanego w 1912 r. przez tego samego autora dodatku wymieniającego jednostki 1589—1810. Nowy katalog odnosi się w zasadzie do tej części materiałów rękopiśmiennych, która wpłynęła do zbiorów biblioteki przed ostatnią wojną i została już wówczas wstępnie uporządkowana i częściowo opracowana. Publikacja jest specjalnie cenna dla

badaczy spoza Krakowa, poważnie ułatwia im bowiem korzystanie z bogatego zasobu biblioteki krakowskiej.

Należy podkreślić, że katalog Zbigniewa Jabłońskiego i Alojzego Preissnera różni się poważnie w metodzie opracowania od katalogu Jana Czubka. Oparty o *Wytyczne opracowania rękopisów w bibliotekach polskich* (z 1955 r.), zawiera wszystkie niezbędne elementy opisu formalnego rękopisów, a przede wszystkim ich treści. Dużą wartość ma zwłaszcza wnikliwe opracowanie licznych i bogatych w treść, a trudnych przy poszukiwaniach źródłowych, materiałów korespondencyjnych. Katalog został wyposażony w indeks, który kumuluje hasła osób, miejscowości i rzeczy. Szkoda, że wzorem innych podobnych zestawień nie wyodrębniono graficznie poszczególnych typów haseł.

Wobec wzrastającego zainteresowania materiałami ikonograficznymi warto odnotować wprowadzenie pożytecznego hasła *Fotografie i podobizny*. Jest to hasło zbiorcze i posiada wewnętrzny układ alfabetyczny. Wydaje się jednak, że dla przejrzystości bardziej celowe byłoby wyłączenie go z indeksu ogólnego.

Trzeba wreszcie zwrócić uwagę, iż katalog poczynił pewne zmiany w dawniej wprowadzonych sygnaturach, co ma szczególne znaczenie przy cytowaniu źródeł, a także przy wypożyczaniu międzybibliotecznym. Jakkolwiek wszelkie zmiany w tym zakresie są Niemile widziane przez korzystających z bibliotek, wypada wierzyć, że były one tu konieczne; ograniczono się bodaj do niezbędnego minimum, które podyktowały bądź pewne ubytki w zasobie rękopiśmiennym, bądź istotne zmiany w zmodernizowanych zasadach opracowania rękopisów bibliotecznych. Na początku tomu wydawcy katalogu nie ośmielili zamieścić przejrzystej konkordancji, która zawiera relacje nowych sygnatur z dawnymi i odwrotnie.

Z niecierpliwością oczekują badacze następnych tomów katalogu; będą one obejmowały resztę nabytków przedwojennych oraz nabytki powojenne. Zapowiedziano również wydanie zmodernizowanego katalogu Jana Czubka, z poszerzonymi opisami.

Eugeniusz Tomaszewski

Istorija jestiestwoznaniija: Litieratura, opublikowanaja w SSSR (1951^{}—1956)*. Zestawili: L. W. Kaminier (kierownik pracy), O. W. Krasnouchowa, L. J. Pawłowa, P. W. Pilszczikowa; redaktorzy: A. T. Grigorian, D. D. Iwanow. Izdatielstwo Akademii nauk SSSR, Moskwa 1963, ss. 430.

Omawiany tom jest trzecim z kolei w serii bibliografii historii nauk przyrodniczych Instytutu Historii Przyrodznawstwa i Techniki oraz Podstawowej Biblioteki Nauk Społecznych Akademii Nauk ZSRR. Pierwszy tom, obejmujący lata 1917—1947, ukazał się w 1949 r., drugi, podający literaturę z lat 1948—1950, wyszedł w 1955 r.¹ W odróżnieniu od bibliografii historii techniki, wydawanej przez tenże instytut i Centralną Bibliotekę Politechniczną², a zawierającej tylko publikacje w języku rosyjskim³, bibliografia historii nauk przyrodniczych zestawia prace opublikowane w ZSRR w różnych językach. Zebrano tu literaturę — prace samo-

¹ Por. recenzję w nrze 1/1956 „Kwartalnika“ (s. 183); recenzja ta została odnotowana w przedmowie do obecnie omawianego tomu.

² *Istorija tiechniki. Bibliograficzieskiej ukazatiel*; por. recenzję tomu 6 obejmującego 1956 r. (pod redakcją W. W. Danilewskiego) w nrze 2/1964 „Kwartalnika“, s. 302, oraz tomu 7 za lata 1957—1959 (pod redakcją S. W. Szuchardina) — poniżej w numerze niniejszym.

³ Literaturę w języku ukraińskim do 1955 r. wykazało wydawnictwo Centralnej Biblioteki Publicznej Akademii Nauk USRR: *Istorija techniky. Bibliograficznyj pokazczyk literatury, szczo wyjszła na Ukrajinii w 1946—1955 rr.* Pod redakcją W. W. Danilewskiego. Kyjiw 1959.